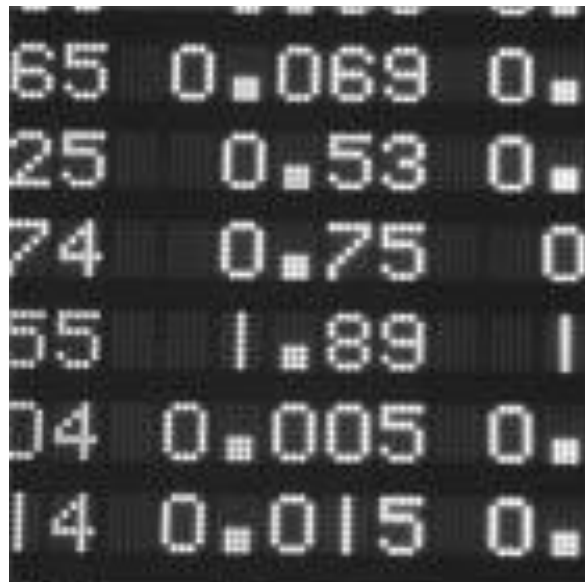

Vermogensmarkt

Bank, Beurs of... de Haaien

65	0.069	0.
25	0.53	0.
74	0.75	0
55	1.89	1
04	0.005	0.
14	0.015	0.

Uitwerkingen

Havo

Economie

2010-2011 VERS

Uitwerkingen

Opdracht 1:

- a. Eigen antwoorden. Opletten dat het om verschillende zaken gaat.
- b. Eigen antwoorden.
- c. Waarschijnlijk zal niet het gehele bedrag besteed worden en komen er dus plannen aan de orde over wat te doen met het resterende geld: sparen, beleggen ander huis kopen, tweede huis kopen enz.

Opdracht 2:

- a. Het is een investering in hun toekomst. Na de opleiding zal de verdien capaciteit van de student toegenomen zijn en is hij/zij in staat om de lening makkelijk af te lossen.
- b. Het is toch een schuld die boven op bijvoorbeeld hypotheeklasten komt.
- c. Nieuwe auto, reparatie aan of verbetering van het huis.

Opdracht 3:

- a. Als een bedrijf goede winstmogelijkheden heeft, geen andere grote leningen, een goed ondernemingsplan enz.
- b. - Als er al heel schulden uit het verleden staan.
- Als er al heel veel bestedingen zijn is het niet verstandig als de overheid nog eens extra geld in de economie pompt.
- Als het gaat om geld dat niet gebruikt wordt voor investeringen.

Opdracht 4:

- a. Lenen voor grote uitgaven. Lenen om niet te hoeven wachten tot je het geld bij elkaar gespaard hebt. Lenen om te kunnen profiteren van een buitenkansje (nu tijdelijk voordelig)
- b. Geld dat je (tijdelijk) niet nodig hebt beschikbaar stellen aan iemand anders die het na een afgesproken tijd (meestal met rente) weer terugbetaalt.

Opdracht 5:

Als je spaargeld (voorraadgrootheid) niet voldoende is om de brommer te betalen en je inkomen uit je baantje of je zakgeld (stroomgrootheden) ook onvoldoende oplevert dan zul je moeten lenen.

Opdracht 6:

- a. Je betaalt $77 \times € 32,- = € 2.464,-$ Als je contant betaalt kost de scooter € 1.499,-. Het kost je aan rente dus $€ 2.464 - € 1.499 = € 965$ aan rente
- b. $(965 / 1.499) * 100\% = 64,4\%$
- c. Eigen mening. Afweging van extra kosten en het sneller over de scooter beschikken.
- d. Je betaalt nu $10 \times € 165 = € 1.650,-$ Aan rente ben je nu € 151,- kwijt (10,1%) Je beschikt nu veel korter over het geleende geld en je hoeft daar dan ook minder vergoeding voor te betalen.

Opdracht 7:

- a. De geldgever wil een zekerheid inbouwen en legt vast dat als jij niet op tijd de rente en aflossing betaalt de geldgever over het onderpand mag beschikken en dit (na een bepaalde wachttijd) mag verkopen om op die manier alsnog zijn geld te krijgen.

- b. Bekend voorbeeld is het eigen huis bij de hypotheek. Ook sierraden en andere goederen met een hoge waarde (boot, caravan, auto enz) kunnen als onderpand dienen.
- c. Het maakt dit bedrijf niet uit of de klant kredietwaardig is want als hij/zij niet betaalt is het onderpand voor het bedrijf.
- d. Deze bedrijven letten er op dat de waarde van het onderpand (flink) groter is dan het bedrag van de lening. Als de klant niet kan betalen verkoopt dit bedrijf het onderpand voor meer dan ze het beleend hebben en heeft daarmee een goede zaak gedaan.
- e. Woekerreente is volgens van Dale: een veel te hoge rente.
Veel te hoge rente komt voor als mensen dringend behoefte hebben aan geld en weinig zekerheid kunnen bieden aan de geldgever. De geldgever heeft dan een machtspositie tov de klant en kan een (te) hoge rente vragen.
Eigen mening over optreden tegen woekerreente.
- f. Eens: de redenering is dat geld nu eenmaal uit zichzelf niet vermeerdert en dat je dus mensen niet meer terug mag vragen dan je ze gegeven hebt.
Oneens: je bewijst mensen een dienst door zelf tijdelijk niet te kunnen beschikken over het geld en dat beschikbaar te stellen aan iemand.
Voor deze dienst mag je best een beloning vragen.
Over de hoogte van de rente kun je nog wel van mening verschillen:
(<http://www.ad.nl/economie/article313087.ece>)

Opdracht 8:

- a. Onder overkreditering wordt verstaan dat consumenten te veel krediet opnemen in verhouding met hun inkomen.
- b. Ze bouwen hierdoor betalingsachterstanden en schulden op waardoor ze in grote financiële problemen komen.
Registratie door BKR voorkomt dat consumenten in zo'n situatie terechtkomen.
Bedrijven voorkomen op deze manier dat ze hun uitgeleende geld niet terugkrijgen.

Opdracht 9:

- a. Eigen woorden. In je antwoord aandacht geven aan: de noodzaak van de aankoop, of je meer kunt gaan werken om het extra geld te verdienen ipv te lenen, of je het geld niet beter eerst kunt sparen ipv lenen.
- b. Een vakantie is niet echt noodzakelijk en is niet duurzaam. Daarom zullen consumenten dat liever niet met geleend geld doen. Je bent dan nog tijden bezig terug te betalen terwijl de vakantie al voorbij is. Bij de andere voorbeelden heb je zolang je betaalt aan de lening (en meestal langer) plezier van je aankoop.
- c. Mensen met een hoog inkomen kunnen een hoge hypotheek hebben en daarmee een schuld.

Opdracht 10:

- a. Als het economisch slechter gaat stijgen de lonen niet, maar de prijzen vaak nog wel. Dat betekent minder koopkracht, terwijl je wel moet blijven aflossen en rente betalen. Je kunt zelfs werkloos worden, waardoor je inkomen flink daalt en de problemen nog groter worden.
- b. Ze hebben dan meer zekerheid dat de klant in staat is de rente en aflossing te betalen.
- c. De verdienmogelijkheden van een arts, zeker op de langere termijn zijn veel groter en dus heeft de bank meer kans op betaling van rente en aflossing.

Opdracht 11:

- a. Als de chauffeur geld leent om een taxi te kopen en daarmee geld te verdienen kan hij uit de opbrengsten geld apart leggen voor de rente en aflossing van zijn lening. Dit kan heel verstandig zijn. Als hij geld leent om met zijn vrouw op vakantie te gaan is het geld weg en moet hij maar zien dat hij het terug kan betalen.
- b. Eigen mening. Bij duurzame consumptiegoederen heb je de tijd om ze achteraf bij elkaar te sparen, maar je betaalt wel veel meer (zie opdracht 51).

Opdracht 12:

- a. Eigen mening.
- b. Ze hebben vaak nog geen goede baan. Ze sparen nog om eigen geld te hebben om een eigen huis te kopen. Ze zijn er nog niet aan toe om zich ergens al "definitief" te vestigen. Enz.

Opdracht 13:

- a. Over 2009 heeft Pieter een hypotheekschuld van $300.000 - 1.200 = 298.800$
Over dit bedrag moet hij 5,5% rente betalen. $0,055 \times 298.800 = 16.434$
Per maand is dit $16.434 / 12 = 1.369,50$
- b. De rente die Pieter betaalt kan hij bij het bepalen van het belastingbedrag dat hij moet betalen van zijn inkomen aftrekken. Ronnie bedoelt te zeggen dat hoe hoger het rentebedrag is dat Pieter betaalt hoe lager zijn inkomen voor de belastingen is en hoe minder belasting hij dus hoeft te betalen.

Opdracht 14:

- a. Bij een tophypotheek is het bedrag dat je leent hoger dan de waarde van het huis dat je koopt en als onderpand aanbiedt.
- b. Bij het niet kunnen aflossen blijft er na verkoop van het huis nog een restschuld over.

Opdracht 15:

1. = begin.
- 2 = tweede stippellijn.
- 3 = tweede snijpunt met horizontale as.
- 4 = eerste stippellijn.

Opdracht 16:

Eigen mening, geef argumenten.

Opdracht 17:

- a. Hoe lager de rente des te aantrekkelijker is het om te lenen. Studenten komen dan snel in de verleiding om zaken als vakanties, een autootje of andere zaken te financieren met een IB-lening.
- b. Eigen mening. Denk aan dingen als de studieduur als studenten goedkoop kunnen lenen, hoeveel studenten meer feesten dan studeren en de studie niet afmaken, tijdens hun studie extra dingen doen om zich te verdiepen of te verbreden, enz.

Opdracht 18:

- a. Eigen mening. Hangt af van het carrièreverloop van de havo-leerling en zijn persoonlijke situatie, maar het zou goed kunnen kloppen.

- b. Geen studieschuld en het verkrijgen van een hypotheeklening zal moeilijk zijn.

Opdracht 19:

Ronald: Als bedrijven (veel) winst maken kunnen ze met die winst weer gaan investeren en hebben ze geen lening nodig.

Tamara: Als bedrijven winst maken zijn ze sterk en kunnen ze gemakkelijker geld lenen bij banken voor projecten die die winst nog kunnen vergroten.

Opdracht 20:

- a. Uit de cijfers van 2008 bleek dat de overheid een overschot had gepland, maar door de kredietcrisis heeft de overheid veel geld moeten lenen om banken en bedrijven er weer bovenop te helpen.
- b. Als de overheid veel geld leent op de vermogensmarkt neemt de vraag op deze markt toe en zal de prijs (de rente) op deze markt stijgen.
- c. Het wordt zo voor bedrijven duurder om geld te lenen voor investeringen en bedrijven zullen dan ook minder geld gaan lenen. Zo dalen de investeringen van bedrijven.

Opdracht 21:

21. De overheid kan geld lenen om banken die in financiële moeilijkheden zitten op te kopen of te steunen.
De overheid kan geld lenen om te investeren in computers voor het onderwijs.
Bedrijven kunnen geld lenen om andere bedrijven over te nemen.
Bedrijven kunnen geld lenen om researchprojecten mee te betalen.

Opdracht 22:

Eigen antwoorden. Combinaties van vragen en aanbieden zijn mogelijk maar het gaat om wat je per saldo bent.

Opdracht 23:

Als je sparen ziet als het niet uitgeven van geld aan consumptie dan spaart deze oma, maar ze biedt het geld niet aan op de vermogensmarkt omdat ze daar geen vertrouwen in heeft. De leerling heeft dan gelijk.

Opdracht 24:

- a. Een deel van het besteedbaar inkomen niet consumeren
- b. Risicovolle vermogenstitels kopen om daar op korte termijn winst mee te maken.
- c. Geld in een oude sok stoppen.
- d. Gespaard geld omzetten in (waardeevaste) vermogenstitels.
- e. Het kopen van kapitaalgoederen door bedrijven om daar verder mee te produceren.
- f. Omdat spaarders een beloning willen voor het risico op inflatie.

Opdracht 25:

- a. $(1,15 \times € 649) / 7 \times 12 = € 746,35 / 84 = € 8,89$
- b. Dit zal lager zijn omdat er nog rente ontvangen wordt op het spaargeld.

Opdracht 26:

- a. Predikanten, rechters, hoogleraren, politici .
- b. Ze doen dit vaak omdat ze hun werk zo boeiend vinden of omdat ze heel ambitieus zijn of omdat ze niet werkloos thuis willen zitten. Of omdat ze hun (voormalige) werkgever willen helpen; denk aan het lerarentekort.

Opdracht 27:

- a. Ze bedoelen daarmee dat hun huis een bepaalde waarde heeft die ze kunnen gebruiken als ze na hun 65^e geld nodig hebben. Ze kunnen dan een hypotheek nemen of het huis verkopen en van de opbrengst leven.
- b. Geld verliest in ontwikkelingslanden nog wel eens zijn waarde door inflatie of machtswisselingen. Het is daarom verstandiger om je vermogen aan te houden in goederen die waarde behouden zoals onroerend goed, land of in iets mindere mate vee.
Kinderen kunnen de ouderen verzorgen als ze niet meer in staat zijn (financieel) voor zichzelf te zorgen. Het hebben van kinderen is dan een soort oudedagsreserve.

Opdracht 28:

- a. Je kunt tijdens de werkzame periode geld opzij zetten voor later (lijfrente of andere vormen) zodat je na je pensioen over meer geld beschikt.
- b. Ouderen geven weinig uit en zijn opgegroeid met het idee dat geld achter de hand houden noodzakelijk is.
- c. Eigen mening.

Opdracht 29:

- a. Als de groep mensen die een uitkering ontvangt steeds groter wordt en de groep mensen die hiervoor de premie betalen steeds kleiner dan wordt de te betalen premie per persoon steeds hoger en kan zelfs onbetaalbaar worden.
- b. Eigen mening. Let op de bijdrage die oude mensen geleverd hebben aan de economie en de premis die ze betaald hebben voor hun uitkering.
- c. Er komt meer premie binnen en het uit te betalen bedrag wordt kleiner Het mes snijdt dus aan twee kanten.
- d. - De AOW inkomensafhankelijk maken. Wie al veel geld van zichzelf heeft hoeft geen AOW-uitkering meer te ontvangen. (de rijkere betalen)
- Mensen boven de 65 jaar ook premies AOW laten betalen (de ouderen betalen)

Opdracht 30:

- a. Frieslandbank, Dexiabank, Bankiers van Lansschot
- b. Het merk Postbank is opgegaan in ING.

Opdracht 31:

- De Rabobank zal maar weinig spaarders meer aantrekken en weinig meer uitlenen.
De consumenten gaan naar de concurrent. De winst van de Rabo zal dalen.

Opdracht 32:

Door de concurrentie (en misschien zelfs wel door afspraken) zullen de tarieven niet zo ver uit elkaar liggen.

Opdracht 33:

Mensen op leeftijd geven niet veel geld meer uit en bovendien hebben mensen op die leeftijd vaak nog wel spaargeld zodat ze geen rente hoeven te betalen. Voor banken is het uitlenen aan mensen op hoge leeftijd riskant omdat de kans op overlijden groot is en ze dan extra moeite moeten doen om hun geld terug te krijgen.

Opdracht 34:

a. Missie van de ASN Bank:

"De ASN Bank is een onderneming die de duurzaamheid van de samenleving wil bevorderen en laat zich in haar economisch handelen daardoor leiden."

De bank houdt meer dan andere banken rekening met duurzaamheid (zie module 3 " Producentengedrag, Onderneem 't" over MVO).

b. Mensen die duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen belangrijk vinden kiezen een bank die dat ook vindt (of zegt te vinden).

c. Dat zou kunnen als ze bv meer kosten moeten maken om hun geld verantwoord te investeren of te beleggen.

Opdracht 35:

a. Omdat verschillende klanten ook verschillende behoeften hebben en je daar als bank op in wilt spelen.

Of omdat het voor een bank handig is om geld op verschillende termijnen aan te trekken. Ze weten dan zeker dat een bepaald deel van het spaargeld de komende tijd niet wordt opgenomen.

b. Je houdt ook rekening met het feit dat je gedurende een bepaalde periode niet over je geld kunt beschikken. Je let op de betrouwbaarheid van de bank.

Opdracht 36:

a. Bij een hoge rente is het niet zo aantrekkelijk om geld te lenen, maar juist wel aantrekkelijk om te sparen. Bij een lage rente is het precies andersom.

b. Bij een lage rente is het voor bedrijven onaantrekkelijk om te sparen, maar is het aantrekken van vermogen om mee te investeren goedkoper. Bij hoge rente is dat andersom.

c. Als consumenten en bedrijven grote behoefte hebben aan geld dan is de vraag op de vermogensmarkt groot en gaat de prijs, de rente, omhoog. Is de vraag echter klein en het aanbod groot dan daalt de rente. Deze vraag en aanbod kunnen zowel vanuit Nederland komen als ook uit het buitenland (zie ook module 10 "Valutamarkt, de Euro op koers")

d. In tijden dat het goed gaat en de vooruitzichten ook goed zijn durven mensen gemakkelijker te lenen omdat ze denken dat het betalen van rente en aflossing geen probleem zal zijn. Als het slecht gaat met de economie en de vooruitzichten zijn ook niet zo goed dan worden mensen voorzichtiger en lenen ze minder.

e. Als je c. en d. combineert kun je concluderen dat in slechte tijden de vraag naar krediet klein is en dus de rente laag en in goede tijden de vraag naar krediet groot is en de rente hoog.

Opdracht 37:

Als de inflatie 10% is betekent het dat na een jaar alle producten gemiddeld 10% in prijs gestegen zijn. Het spaargeld is maar 5% gegroeid dus kun je met je spaargeld inclusief rente niet meer kopen wat je oorspronkelijk kon kopen. Is de inflatie 1% dan is je koopkracht gegroeid. Bij hoge inflatie zullen consumenten minder sparen dan bij lage inflatie.

Opdracht 38:

- a. Bij rente 5%, inflatie 3% is sparen aantrekkelijker dan bij rente 8%, inflatie 7,5%. Voor lenen geldt dat een rente van 8% minder aantrekkelijk is dan een rente van 5%, maar de inflatie van 7,5% zorgt er wel voor dat het bedrag dat je moet terugbetalen in koopkracht minder waard is.
Bij rente 3%, inflatie 0,5% is sparen aantrekkelijker dan bij rente 6%, inflatie 5%. Lenen is bij 3% aantrekkelijker dan bij 6%.
- b. Verwachtingen over werkloosheid, inkomen, promotie.

Opdracht 39:

- a. Op 1 juni 2009 beschikt Buggel over $20.000 \times 1,05 = 21.000$ euro. Een tosti kost inmiddels $1,00 \times 1,03 = 1,03$ euro. Hij kan er dus $21.000 / 1,03 = 20.388$ kopen.
- b. Dat is $((20.388 - 20.000) / 20.000) \times 100\% = 1,94\%$ meer.
Voor de gevorderden: dit kun je ook met behulp van indexcijfers uitrekenen:
 $105/103 \times 100 = 101,94$ dus een toename van 1,94 %

Opdracht 40:

- a. $(104 / 101) \times 100 = 102,97 \rightarrow 2,97\%$
- b. $(103,5 / 101,5) \times 100 = 101,97 \rightarrow 1,97\%$
- c. $(102,5 / 104,5) \times 100 = 98,09 \rightarrow -1,91\%$
- d. Zoals deelvraag c. De nominale rente is lager dan het inflatie percentage.
- e. Nee, ze zullen naar andere vermogenstitels zoeken.

Opdracht 41:

Bijvoorbeeld: aandelen obligaties, kunst, wijn, vakantiewoning.

Opdracht 42:

De ontvangen rente op de obligatie is 4% van € 1000,- = € 40,- Deze renteopbrengst verandert niet. Als de rente stijgt naar 5% dan willen de kopers dat € 40,- gelijk is aan 5% dus daalt de koers naar € 800,-
Zonder berekening kun je al wel snappen dat een obligatie met een lagere rente dan andere obligaties minder gewaardeerd worden en dus in prijs dalen.

Opdracht 43:

100 aandelen van nominaal € 20,- maakt samen een bedrag van € 2000,- Dit levert een dividend op van 5% dus € 100,-.
Het dividendpercentage is overigens een weinig gebruikt cijfer omdat de nominale waarde van een aandeel op de beurs niet zo interessant is.

Opdracht 44:

- a. De resultaten van de luchtvaartmaatschappij vallen tegen en dus verwachten de beleggers een lager dividend en hebben ze minder over voor een aandeel.
- b. Dat is een boete die een bedrijf moet betalen omdat ze (kartel)afspraken gemaakt hebben met ander bedrijven over prijzen of winstdeling of marktverdeling.
- c. Het gaat bij de beleggers niet om de resultaten in het verleden, zoals uit de kop van het artikel naar voren komt, maar vooral om de verwachtingen voor de toekomst.

Opdracht 45:

- a. De koers zal stijgen omdat beleggers verwachten dat de winsten en daarmee het dividend zal toenemen.
- b. De koers zal dalen omdat de winsten voorlopig nog uitblijven. Beleggers stellen hun verwachtingen over Philips bij en hebben minder over voor een aandeel Philips.

Opdracht 46:

- a. Het bedrijf zit in grote moeilijkheden en beleggers houden rekening met een lage winst/verlies en misschien zelfs wel met een faillissement en dus is er weinig vraag naar de aandelen Spyker en daalt de koers.
- b. "Spyker komt met solide financieringsplan" of "Spyker gered door nieuwe financier" of "C12 Zagato komt er toch".

Opdracht 47:

- a. Risico's : weinig rendement omdat het bedrijf niet zo goed presteert (weinig winst en dus weinig dividend)
De aandelen kunnen in waarde dalen door tegenvallende resultaten of de verwachting dat het tegen gaat vallen.
Kansen: hoger rendement dan op een spaarrekening omdat het goed gaat met het bedrijf en daardoor het dividend toeneemt en de koers van het aandeel stijgt.
- b. Risico's: de rente kan laag zijn in verhouding met bv. het rendement op aandelen. De rente kan gaan dalen.
Kansen: Je hebt zekerheid over de opbrengst van je geld Je loopt niet het risico dat je verlies lijdt door dalende koersen.
- c. Risico's: de koers van je obligatie kan dalen door minder vraag. De rente kan stijgen waardoor de koers daalt
Kansen: je bent zeker van je renteopbrengst.
- d. Je loopt dan ook nog eens koersrisico op de valutamarkt. Je aandelen zijn wel meer waard geworden in dollars, maar de dollarkoers is gedaald waardoor je de winst weer kwijt bent.
- e. Eigen mening. Afweging van risico's en kansen.

Opdracht 48:

Pas als de aandelen verkocht worden heeft hij de waardevermeerdering in handen.

Als hij zonder te verkopen de € 500 uitgeeft loopt hij de kans dat de aandelen weer in waarde dalen en hij die € 500 nooit krijgt.

Opdracht 49:

Vorm	Mate van risico (en dus ook rendement)
Sparen (variabele rente)	Zeer gering
Sparen (vaste rente)	Zeer gering
Obligaties	Enig (koers)risico
Valuta	Afhankelijk valuta
Aandelen	Koersrisico, onzeker rendement
Kunst en andere roerende goederen	Risico van waardedaling
Onroerend goed Goud/edele metalen	Beperkt risico

Opdracht 50:

- a. Eigen mening. Let er op dat je de gevraagde elementen in het antwoord hebt verwerkt.
- b. Als bankiers beloond worden met een bonus als ze veel winst maken dan zullen deze bankiers grote risico's nemen om die hoge winst te behalen. Het gevolg is dat de klanten van de banken een groot risico lopen om hun geld kwijt te raken en daarmee het vertrouwen in het bankwezen te verliezen.

Opdracht 51:

- a. Omdat de kopers van een huis nu duurder uit zijn met een hypotheek zal er minder vraag komen naar koophuizen en daardoor zullen de prijzen van huizen (flink) dalen
- b. het antwoord bij vraag a. leidt er ook toe dat er minder hypotheek gevraagd worden. De vraag op de vermogensmarkt neemt af en de hypotheekrente zou iets kunnen dalen.